Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Še nekaj novih dejstev o spopadu tigrovcev 13. maja 1941 na Mali gori

Nedavno sem javno zatrdil, da o naši pretekli zgodovini obstajajo primarni zgodovinski dokumenti v zasebni lasti tudi, skritih na podstrešjih v kartonskih škatlah in podobno.

Posedujem takšen pisni dokument dr. Janeza Oražma, priznanega ribniškega zdravnika, ki je 30. 1. 1960 mdr. o spopadu tigrovcev 13. maja 1941 na Mali gori zapisal naslednje:

- Navedenega dne ga je prijatelj Tone Križman obvestil, da so orožniki napadli trojko tigrovcev v lovski koči pod Sv. Ano, med njimi tudi Antona Majnika in Danila Zelena, pa naj »zajaha konja« in se odpravi na prizorišče spopada.
- Takoj se je peš odpravil proti Sv. Ani, a je med potjo srečal dva orožnika z ranjenim Pišornom, ki ga je takoj sanitetno oskrbel in naročil (»deponiral«), da ga odpeljejo v vojaško bolnišnico na Rudeževem gradu v Ribnici.
- Potem se je takoj odpravil na Malo goro, kjer pa je karabinjerska enota že »opravila« svoje delo: Danilo Zelen je bil mrtev, Ferdinand Kravanja ranjen, Anton Majnik pa je vklenjen uspel zbežati. Po vsej verjetnosti je opravil obdukcijo mrtvega Danila Zelena, sanitetno oskrbel težko ranjenega Kravanja (Italijani odpeljali v vojaško bolnišnico v Kočevje) in tudi zvedel, da je Majnik zbežal proti Strugam.
- Ko je zatem slišal, da se bodo Italijani odpravili požigat v Struge, se je takoj vrnil v Ribnico in se s svojim avtomobilom prek Velikih Lašč hitro odpeljal v Struško dolino, da bi pomagal eventualno ranjenemu Majniku. Italijani pa svoje namere niso uresničili – ustavili so se nad Podtaborom in se vrnili v Ribnico.
- Čez nekaj dni sta bila dr. Oražem in dr. Kmet klicana v mrtvašnico v Hrovačo, kamor so karabinjerji privedli tudi Zelenove starše, mater in očeta, »velikega komunista« zaradi prepoznave pokojnega Danila, ki so ga izkopali (zgodba je znana: oče je zanikal, da je to njegov sin, mati pa je priznala).
- Zatem je Zelenov oče zaupno vprašal dr. Oražma, »kje je denar (večja vsota), ki ga je dal sinu pri odhodu v partizane, da v okolici Ribnice organizira oborožen odpor proti okupatorju«.

- Dr. Oražem je pokazal na prisotnega poveljnika – karabinjerskega marešala, ki ga je pred tem zasliševal, ker je menil, da je samo on lahko pokojniku pobral denar.
- Kasneje dr. Oražem ni izvedel, kakšna usoda je doletela Zelenove starše, ranjenega Kravanjo in pobeglega Majnika …

Zaključek

Iz opisanega pričevanja sledi, da je dr. Oražem zdravniško oskrbel ranjenega orožnika Pišorna in ga poslal v ribniško vojaško bolnišnico, pa tudi ranjenega tigrovca Kravanjo, ki so ga Italijani prenesli v Ribnico in nato odpeljali v vojaško bolnišnico v Kočevje. Dr. Oražem je gotovo opravil tudi pregled in obdukcijo pokojnega Danila Zelena, pri izkopu nekaj dni pozneje pa je bil prisoten tudi dr. Kmet

Kratek »zaupni pogovor« med dr. Oražmom in očetom Danila Zelena v mrtvašnici v Hrovači pred prisotnimi karabinjerji je zelo zanimiv iz dveh razlogov, ki jih bo potrebno še raziskati, in to:

- da je bil Zelenov oče vnet protifašist, je zelo verjetno, ne vemo pa, ali je bil tudi »velik komunist«! Ker je pred pričami zatajil, da je pokojni njegov sin Danilo, je bilo prav gotovo pogumno dejanje, saj je nato soproga v joku priznala, da je pokojni njen sin Danilo. Kakšne sankcije so pozneje doživeli Zelenovi starši, ni znano;
- ali je Zelenov oče dal sinu Danilu »večjo vsoto denarja pri odhodu v partizane, da bi organiziral oboroženi odpor proti okupatorju«, je seveda zelo indikativno, vendar ne vemo, ali je bil oče, sicer begunec v Ljubljani, tako bogat, da bi finančno podpiral sina pri organizaciji oboroženega odpora. Verjetno je šlo za denar iz kakšne zbiralne akcije, ki jih je organizirala OF. Vprašljivo je tudi, ali je Zelenov oče nekaj dni po 13. maju 1941 že vedel za odločitev KPS oz. OF za oboroženi odpor (27. aprila 1941), pa tudi za partizane.

Danilo Zelen je bil kot vojaški vodja organizacije TIGR in predvsem kot rezervni častnik Obveščevalnega centra Vojske Kraljevine Jugoslavije v Ljubljani inštruiran predvsem za obveščevalno delovanje, diverzantske akcije in gverilske spopade v zaledju sovražne vojske.

Vsi častniki tega centra so 6. aprila na tajni lokaciji v okolici Višnje Gore dobili dolgoročne naloge in legende za tajno delovanje v zaledju sovražnika, pa je verjetno, da se je Zelen odločil, da bo v zaledju italijanske vojske aktiviral svoje tigrovske sodelavce za obveščevalno in sabotažno delovanje, s tajno bazo na Mali gori nad Ribnico in kasneje na Primorskem.

Tako je znano, da je major Vladimir Simonovič - Goričan spremenil identiteto in prešel v ilegalo kot slikar v Raduhovi vasi na Dolenskem, kapetana Josip Lesjak - Kranjc in Ilovar Berto - Lampe pa sta se prikrila v okolici Ljubljane in se kasneje pridružila majorju Karlu Novaku, poveljniku JVvD (Jugoslovanske vojske v domovini) – slovenskim četnikom (Ilovar je tajno sodeloval s partizani, pa so ga 1942 domobranci zverinsko umorili).

Novega načelnika centra majorja Predraga Stefanovića so Italijani ujeli, prejšnji, podpolkovnik Branko Plhak pa je utonil – bil je premeščen v Skopje, na umiku iz Soluna proti Palestini pa so Nemci ladjo potopili.

Ker sta Majnik in Kravanja kasneje pristopila k partizanom, je zelo verjetno, da bi se tudi Danilo Zelen, kot odločen protifašist, priključil partizanom – v Ribniški partizanski četi, kamor so prišli tudi pobegli Anton Majnik, Tone Černač (prišel iz Makedonije) in drugi.